

MÍT PARTITURU V HLAVĚ, NIKOLI HLAVU V PARTITUŘE

Dirigenti
Tomáš Netopil,
Petr Popelka
a Jiří Rožeň

Čím déle se pohybuji v klasické hudbě, tím jsem si jistější dvěma danostmi. Víc než efektní budova mě zajímá akusticky vydařený koncertní sál.. dirigentů si víc než vystupování při koncertu cením způsobu, jakým dokážou při zkouškách vyložit orchestru, co od něj požadují. Za třemi z nich se vydáme do Rudolfiny i do světa.

Tomáš Netopil, foto: Marco Borggreve

TEXT: JIŘÍ VEJVODA

DIRIGENT, HOUSLISTA A PILOT – TOMÁŠ NETOPIL

Podobně jako jeho dnešní kolegové i kolegyně vyrostl také kroměřížský patriot Tomáš Netopil z tradice velkých českých dirigentů. Jan Talich, Karel Ančerl, Václav Neumann, Jiří Bělohlávek, Libor Pešek, Petr Altrichter – to jsou jen někteří z plejády našich globálně proslulých mistrů taktovky. K nejvyšším metám se v jejich stopách vydal Jakub Hrůša, jenž brzy stane v čele londýnské Královské opery v Covent Garden. Ovšem v závěsu za ním se vypracovali další, v čele s Tomášem Netopilem.

Po studiích na kroměřížské konzervatoři, pražské HAMU a stockholmské Královské akademii na sebe Tomáš roku 2002 upozornil vítězstvím v renomované dirigentské soutěži zaštitěné jménem legendárního Georga Soltiho. V letech 2009 až 2012 následovalo tříleté angažmá v pražském Národním divadle, jehož orchestr Netopil vedl jako šéfdirigent. Nevyhovovalo mu spojení se Státní operou – a tak osvědčil hanáckou tvrdohlavost krokem do prázdna, když ze zajištěné pozice odešel. Osud mu ale brzy přichystal sladkou odměnu.

Na dlouhých deset let se Tomáš Netopil stal šéfdirigentem symfonického orchestru a hudebním ředitelem opery v Essenu. „Spolu s intendantem jsem řídil stočlenný orchestr, devadesátičlenný pěvecký sbor a dvacetičlenný divadelní personál,“ popsal svoji misi muzického manažera. Jak do symfonického, tak operního repertoáru se mu podařilo včlenit českou hudbu. V Essenu zazněly Sukova symfonie pro velký orchestr c moll *Asrael* či Dvořákova *Symfonie č. 8 G dur*, ale také ukázky z díla Karla Husy, v Americe vyznamenaného Pulitzerovou cenou za hudbu. Z českých oper uvedl Netopil v essenském divadle Janáčkovu *Jenůfu* i *Lišku Bystroušku* či Dvořákovu

Rusalku. „Budovu projektoval slavný finský architekt Alvar Aalto. Ale i novější koncertní sál v jejím sousedství je vyhledávaný pro svoji vynikající akustiku.“

V Essenu se Tomáš začal. praktických důvodů věnovat svému koníčku, kterým je létání. Udělal si příslušné zkoušky, a kdykoli měl čas či spěchal domů nebo na pohostinská vystoupení v jiných zemích s jinými orchestry, dojel jednoduše na tamní letiště, přesedl z kola do pilotní kabiny malého najatého letadla a vydal se do oblak. Užival si zdánlivě nekonečného prostoru, ale dost možná si v hlavě mimoděk přehrával partitury, které ho v cílovém koncertním sále čekaly. „Zpaměti mohu kdykoli oddirigovat třeba Dvořákovy či Brahmovy symfonie anebo Janáčkovu *Tarase Bulbu*,“ říká, „ale další díla si musím osvěžit. Abych pak neměl hlavu v partituře, ale partituru v hlavě.“

Ačkoli už léta působí především na dirigentském stupínku s taktovkou v ruce, nezapomíná Tomáš na svoji studentskou lásku, již jsou housle. Tu a tam s chutí i pokorou vystupuje jako sólista s různými soubory. Výkonem na barokní housle se blýskl v rámci festivalu Concentus Moraviae, kde jej do svých řad včlenilo hudební seskupení Collegium Colloredo. Mnohem zásadnější je ale Netopilovo dirigování v čele špičkových symfonických těles od Monte Carla po Tokio anebo v orchestrálních Vídeňské státní opery či ženevského Velkého divadla.

Třešničkou na dortu se pro něj od roku 2018 stala pozice hlavního hostujícího dirigenta České filharmonie, s níž do letoška vkročil Novoročním koncertem z Dvořákovy síně Rudolfiny, kde je bez nadsázky jako doma. Od sezony 2025–2026 však Tomáš Netopil mění v rámci našeho hlavního města adresu, stává se totiž šéfdirigentem a hudebním ředitelem Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK. Kromě toho je také prezidentem

Mezinárodního hudebního festivalu Leoše Janáčka v Ostravě.

MULTIINSTRUMENTALISTA MISTREM TAKTOVKY – PETR POPELKA

Souhlasím s názorem, že orchestr vždy ocení, pokud byl dirigent předtím, než se chopil taktovky, sám zdatným instrumentalistou. Díky tomu ví, o čem mluví, když od hráčů vyžaduje to či ono – nikdo ho neošálí, protože kdysi u pultu s notami seděl. Zároveň má pro muzikanty pochopení a pozná, kdy je třeba zvýšit hlas či naopak slovem pohladiť.

Jestli to o někom u nás platí vrchovatě, pak je to rtuťovitý Petr Popelka. Nejen doma, ale i ve světě získává stále větší dirigentské renomé, což dosvědčilo koncem loňského roku jeho vystoupení ve Stockholmu. Pozdvihl tam taktovku v čele místních filharmoniků při koncertu, který každoročně předchází večeru věnovanému udělování Nobelových cen. A je proto navštěvován nejen jejich čestnými držiteli, ale též vybraným publikem z celého světa.

Do takové pozice se člověk nedostane ze dne na den, naopak jí předchází řada studií i angažmá. Petr Popelka se nejprve věnoval hře na kontrabas, kterou vystudoval jak na Vysoké hudební škole ve Freiburgu, tak předtím na Pražské konzervatoři. Už tam se ovšem začal připravovat na budoucí dráhu dirigenta a skladatele: „Sbíral a studoval jsem partitury nejrozumnějších skladatelů, zajímal se o jejich hudební řeč, trávil s nimi nad klavírem spoustu času. A asi mě přitom ta moje skladatelská zvědavost bezděky přivedla. dirigování.“ Cesta k němu ovšem vedla přes dráhu uznávaného instrumentalisty. V dánské Sächsischen Staatskapelle působil Popelka jako zástupce sólo kontrabasisty. Přitom se zdokonaloval v dirigování a věnoval se

vlastní tvorbě. Už před deseti lety byla v Rakousku uvedena jeho skladba *Labyrinth of the Heart*. Městem pro Popelko vo dirigování zaslíbeným se ovšem stalo norské Oslo. Stal se tam šéfdirigentem rozhlasového symfonického orchestru a dostal příležitost. operním domě, kde řídil provedení Straussovy opery *Elektra*. Následoval návrat do Drážďan, kde mu Semperova opera svěřila dirigování Šostakovičova mladického díla *Nos*.

Psal se rok 2016, když Petr Popelka

rokem 1989 – připadá našim hudebním osobnostem dneška jako naprostá samozřejmost. A tak to má být, protože předchozí poměry byly nedůstojné a nenormální.

S počátkem nynějšího desetiletí konečně přichází i důležitá nabídka z Petrovy vlasti. Od sezony 2022–2023 nastoupil do Českého rozhlasu jako šéfdirigent a umělecký ředitel jeho Symfonického orchestru, jednoho z nejlepších těles u nás. Podobně jako v případě To-

dirigentském stupínku Vídeňských symfoniků byli Gustav Mahler či Herbert von Karajan, a hned je jasné, jak výjimečná to byla nabídka. Loni v září zahájil Popelka své tamní angažmá koncertem, na kterém kromě Čajkovského *Klavírního koncertu č. 1 b moll* zazněl i Bartókův novátorský *Koncert pro orchestr*.

Vedení SOČR Popelkovi v dalším angažmá nebránilo. A on si toho váží: „Vnímám to tak, že máme rozděláno spoustu zajímavých projektů, a cítím zodpovědnost je buď dotáhnout, nebo alespoň úspěšně nastartovat.“ A jaké je motto této univerzální osobnosti, která při tom všem stihne i kurátorství koncertní sezony Českého spolku pro komorní hudbu a během jednoho z večerů zasedne ke kontrbasu při provedení Dvořákova *Smyčkového kvintetu č. 2 G dur*? „Žijeme v dnešní době a musíme hrát hudbu dneška.“

Z ČECH AŽ NA KONEC SVĚTA – JIŘÍ ROŽEŇ

Zatímco Tomáši Netopilovi bude letos padesát a Petr Popelka se blíží ke čtyřicítce, dirigent a klavírista Jiří Rožeň je v Kristových letech. Tedy ve věku, kdy už má třiatřicetiletý muž vědět, kým je a co od života chce. Budoucí světoběžník to chápal už jako čtrnáctiletý, když se mu na Pražské konzervatoři začala věnovat dirigentka Miriam Němcová: „Měl jsem jasno v tom, že chci ve studiích pokračovat v zahraničí. Přitahovala mě obrovská hudební tradice německy mluvících zemí a také jsem se v té době velmi intenzivně učil německy.“

Jako ryze polistopadové dítě, ročník 1991, měl naštěstí dveře do světa otevřené dokořán. Čímž není řečeno, že to měl v salcburském Mozarteu nebo na Hochschule für Music und Theater v Hamburku snadné. Těžil z toho, že absolvoval i přípravný dirigentský kurz ve Vídni, zajížděl rovněž do Curychu. Školili ho Daniele Gatti i Bernard Haitink. Není absolventem pražské HAMU či brněnské JAMU, svá léta formování prožil v zahraničí. A kromě občasných návratů domů tam dosud převážně zůstává. Není

přehnané říct, že se z Čech vydal až na konec světa.

K této charakteristice přibývá ještě jedna okolnost. Jiří Rožeň dosud nikdy nezakotvil u některého z hudebních těles ve stálém úvazku. Je průběžně na cestách, střídá různá prostředí. Musí to být náročné i inspirující zároveň. Jak si počíná během příprav? „Když orchestr, který budu dirigovat, vůbec neznám, tak si rád poslechnu jeho novější nahrávky. To mi dokáže mnohé napovědět. A taky se zajímám o to, kdy dané skladby naposled hrál. To zase pomáhá lépe odhadnout, jak bude vypadat zkouškový plán.“

Jiří ovšem nikam nepřichází jako nepopsaný list. Po studiích v německy mluvícím prostředí se vydal do anglického, respektive skotského. V Glasgow působil jako asistent dvou dirigentů tamního BBC Scottish Symphony Orchestra a od každého pochytil něco užitečného: „Donald Runnicles dokonale ovládá své emoce, jeho gesta jsou důstojná, pevná. Zato Thomas Dausgaard je muzikální živel, který svým emocím dává volnější průchod.“

Na britských ostrovech zaznamenal Jiří Rožeň další profesní úspěchy. V Londýně se dostal až do finále ostře sledované dirigentské soutěže zaštitěné filantropkou Donatellou Flick, při níž soutěžící doprovází London Symphony Orchestra.. pouhých sedmadvaceti si jej vzala pod křídla londýnská koncertní agentura HarrisonParrott, jedna z nejrespektovanějších v oboru. Proto se mu daří vystupovat v čele znamenitých orchestrů a spolupracovat se špičkovými sólisty.

K těm patří třeba klavírista Kirill Gerstein, houslista Vadim Gluzman, violoncellista Kian Soltani anebo tenorista Lawrence Brownlee, se kterým svého času exceloval v rámci Mezinárodního hudebního festivalu Leoše Janáčka v Ostravě. A jak bez ustání křížuje svět, setkává se přitom na pódiu. kolegy z domova, například s klavíristou Lukášem Vondráčkem, který je stejně jako Jiří doslova rozkročený napříč planetou. K orchestrům, které měl Rožeň tu čest dirigovat, patří

namátkou Královské filharmonie ve Stockholmu či v Liverpoolu, ale též třeba symfonikové v americkém Seattlu. Bylo by ovšem nemístné nezmínit jeho spolupráci s Českou filharmonií v Rudolfinu. čelnými českými festivaly tamtéž, s Pražským jarem nebo Dvořákovou Prahou. V nedávné době se ale Jiří spojil na půdě Národního divadla rovněž s festivalem Opera Nova, jehož byl dokonce uměleckým kurátorem. A za svůj výkon v čele orchestru při provedení Schulhoffových *Plamenů*, které byly pražskému publiku připomenuty rovných devadesát let po svém vzniku, byl roku 2022 součástí nominace na International Opera Award. Zapomenout nelze ani na Jiřího vystoupení pod širým nebem v karlínských kasárnách, kde s PKF – Prague Philharmonia provedl mimo jiné *Rhapsody-Concerto pro violu a orchestr* Bohuslava Martinů.

Ač se stále nevzdává ani možnosti tu a tam vystoupit na pódiu coby klavírista,

jako se mu to podařilo při jihomoravském hudebním festivalu Concentus Moraviae, jeho vášní se čím dál víc stávají opery. V české premiéře má Jiří Rožeň za sebou Ligetiho *Le Grand Macabre*, v Bergenu dirigoval Janáčkovu *Káťu Kabanovou*, v Göteborgu Smetanovu *Prodanou nevěstu*. A právě nyní pobývá v Montrealu, kde připravuje k budoucí premiéře operní dílo soudobé quebecké skladatelky Any Sokolović. Zazníť má poprvé příští rok. Pouť světem se mladému českému dirigentovi rozhodně daří.

Závěrem není přehnané říct, že naše země je znovu dirigentskou velmocí. Kromě tří, kterým se věnoval tento článek, jsou tu další buď ze střední, či nejmladší generace. Namátkou Tomáš Brauner či Marek Prášil, ale konečně také ženy v čele s protagonistkou Jihočeské filharmonie Alenou Hron. Ta se od loňského září stala první šéfdirigentkou v naší hudební historii. ●

Petr Popelka, foto: Petr Chodura

Jiří Rožeň, foto: Petra Hájská